

1941. — 1997.

DIVĀM DZIMTENĒM SIRDI JĀSADALA UZ PUSĒM

JURIS ROGA

14. jūniju kalendārā raksturo skopi vārdi — Komunistiskā terora upuru piemiņas diena. Taču tie slēpj sevī traģiskus notikumus un baismīgus skaitļus. Tālajā 1941. gadā šī diena bija kā ļauns murgs daudzām jo daudzām mūsu tautiešu ģimenēm. Reti kurš atgriezās mājās, vēl mazāk ir to, kuri atgriezās ģimenēm vai kurus šeit gaidīja ģimenes. Pati atgriešanās jau bija neticama laime.

Jānis Ūdris izauga Rīgas bērnamā. Galvaspilsētā mācījās skolā, vēlāk — medicīnas institūtā. Ieguva ārsta diplomu un vairākus gadu desmitus mierīgi strādāja. Nevarētu teikt, ka Padomiju būtu izbraukājis krustām šķērsām, bet savulaik pabija Kamčatkā, Sahalinā, Vladivostokā, un, kā kalnu tūrists, uzkāpis Elbrusa austrumu virsotnē, vēlāk arī uz Zviedriju ceļojis. Vienīgi Krasnojarskas novada Ilanskas rajona ciems Dienvidu Aleksandrovka netika iekļauts nevienā brauciena maršrutā. Tieši turp izvesta Ūdru ģimene: māte, gadu vecā māsiņa, septiņgadīgais brālis un viņš pats — astoņus gadus vecs puika. Tēvs nonāca cītur, tikai nesen Jānis dabūja zināt, ka ģimenes galva 1942. gadā nomira Vjetlagā.

— Vienmēr esmu domājis, — stāsta J. Ūdris, — ka vajadzētu aizbraukt uz to ciemu, kur apglabāta māte, māsa, brālis. Taču līdz šim iecerī nav izdevies realizēt. Tagad, būdams ārsts, varu iedomāties, kādēļ viņi visi nomira. Māsiņa acīmredzot saslima ar pneimoniju, brālim bija meningīts, bet māte neizturēja, redzēdama, kā viens pēc otra mirst bērni. Dzīves apstākļi bija ļoti smagi. Galvenais, ka nebija ko ēst. Izmitināja mūs pamestās nekurinātās mājās, jo malku nevarējām sagādāt, vienkārši nebija kam. Arī ciemata iedzīvotāji pret latviešiem izturējās vēsi — valdīja uzskats, ka mēs esam kaut kādi fašisti. Tur sadraudzējos ar vienu puiku. Pat vēstuli vienreiz no Latvijas biju viņam aizsūtījis un atbildi saņēmis. Bet tajos laikos mēs īsti nenovērtējam, kas notiek. Tikai pēc gadiem mazais cilvēks apjēdz, kāpēc konvoja karavīru acis ir tik saltas, kāpēc mājā ir neciešami auksti, kāpēc vispār esi svešatnē, tālu projām no Dzimtenes.

Faktiski Ūdris arī šodien īsti precīzi nezina izsūtīšanas iemeslus. Toreiz tēvs un māte

strādājuši skolā Skaistas pagasta «Kazinčos». Tāda nožēlojama skoliņa, Ūdra vārdiem runājot, ja vecākiem būtu bijuši labi sakari jeb «blats», tad būtu dzīvojuši un strādājuši pavisam citos apstākļos. Nekādas mantas, bagātības iekrāts nebija. 1956. gadā viņš kopā ar kādu kursa biedru atbrauca no Rīgas, lai kaimiņiem pajautātu par ģimenes izsūtīšanas iemesliem. Tāda taujāšana gan varējusi slikti beigties, bet riskējis. Uzzināt izdevās maz, kaimiņiem šķita, ka Ūdra tēvs esot sadarbojies ar policiju Ulmaņlaika Latvijā. Paša rīcībā gan bija ziņas, ka tēvs Rīgas teātrim it kā rakstījis lugas. Zināms tikai tas, ka «vainu meklēja» tēvam, bet izveda visu ģimeni.

Vai represijas ir uzlikušas savu neizdzēšamo zīmogu visai J. Ūdra tālākajai dzīvei pēc atgriešanās dzimtenē? Uz šo jautājumu viņš atbild: «Es nevienam nestāstīju to, ka biju izsūtīts. Vispār represētie ar šādām lietām neplātījās. Par bērnamā iemītniekiem neviens īpaši neinteresējās. Biju gan pionieris, gan komjaunietis. Man pat bija iespēja atpūsties pionieru nometnē «Arteks».

Cilvēks no bērnamā, par kuru neviens nelikās ne zinīs. Pēc mātes nāves viņš varēja palikt Sibīrijā uz mūžīgiem laikiem. Ja vien negadījušies uzņēmīgi cilvēki, kuri organizēja bērnu atvešanu uz dzimteni. Tā kā tuvinieku nebija, Ūdri ievietoja bērnamā. Viņš neuzskata, ka gadi, kas pavadīti izsūtījumā, būtu salauzuši viņu fiziski, garīgi vai morāli, taču sāp zaudējums.

«Bērnamā par mums rūpējās. Tad nāca otrais represiju vilnis, arī no turienes daudzus atkal aizveda uz nometinājuma vietām. Taču visā visumā mēs tajā namā dzīvojām brīvi», — viņš piebilda.

J. Ūdris nevēlējās runāt par to, kādas jūtas viņam ir pret represiju īstenotājiem: «Ko nu par naidu runāsim. Nezinu, ko lai saka.» Varbūt dvēseles sāpes remdēja kalni? Par laiku, kad tos iekarojis, ir saglabājušās daudzas fotogrāfijas, diapozitīvi. Tikai vienā lietā nekas nevar līdzēt — tuvu cilvēku kapu kopiņas ir tāltālajā Sibīrijā. Dzimtene ir ne vien tā valsts, kur esam dzimuši, bet arī zeme, kurā atdusas mūsu senči. Represijas izcietušie tagad dzīvo īstajā dzimtenē. Viņi sauc tālo zemi par otru dzimteni. Un kas zina, varbūt jūt savas sirds daļu katrā no abām. ♦